

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Din istorie, pentru istorie

Primăvara a așezat în istoria României aniversări a căror semnificație se împletește în înțelesul cuvintelor de victorie. Victoria muncii libere și independente la 1 Mai, victoria întemeierii Partidului Comunist Român la 8 Mai, victoria împotriva fascismului la care România a avut o contribuție de seamă — la 9 Mai. Poate că primăvara roditoare și caldă dezvoltă în oameni elanuri vitale care fac ca visurile transmise ca o ștafetă din generație în generație să se transforme în realitate. Poate că istoria însăși dorește ca cele mai mari din izbăviri sale să se petreacă în decorul atât de simplu dar atât de fierbinte al soarelui arzând pe cer.

Toate documentele care păstrează în ele imaginea întemeierii la 8 mai 1921 a Partidului Comunist Român au în ele lumină, priviri însuflețite de oameni, un zimbet în care se citește triumful unei vechi și încercate lupte. E primăvara în afișele scrise cu litere roșii, chemări la luptă și unitate ale muncitorilor români. E primăvara în articolele din presa democratică unde amploarea clamării verbale revărsă științei. E primăvara în telegramele de felicitare expediate — prima dată în istoria noastră — pe adresa unui eveniment: întemeierea Partidului Comunist — conducător strălucit al tradițiilor revoluționare, al primului partid al clasei muncitoare, făurit în 1893, a însemnat în istoria noastră asumarea matură și responsabilă de către clasa muncitoare din România a rolului conducător în lupta poporului nostru pentru dreptate socială, putere politică și libertate națională. La anul 1921 clasa muncitoare din România dovedise deja capacitatea sa de luptă și de organizare, felul activ de a înțelege istoria țării, capacitatea sa de a se implica în destinele patriei necondiționat. Marea școală a bătăliilor de clasă, rezistența și tenacitatea, curajul și capacitatea deciziilor urgente, au purtat de sine în față pe muncitorii. Însăși crearea Partidului Comunist a fost posibilă printr-o magistrală organizare și mobilizare de cadre, iar scoaterea ulterioară în ilegalitate n-avea cum să împiedice afirmarea avântului revoluționar. Dimpotrivă: toate marile „teme” ale istoriei noastre și, mai ales, lupta contra fascismului care avea să pornească cîțiva ani mai târziu au avut în Partidul Comunist principalul militant. Toate marile mișcări și manifestații antifasciste, militantismul presei de stînga, atragerea intelectualilor progresiști, crearea unor organizații cit mai cuprinzătoare de luptă și rezistență contra fascismului, actele de sabotaj din timpul războiului, politica activă pentru ieșirea țării din războiul în care fusese tirată împotriva voinței sale, întoarcerea armelor împotriva fascismului, au fost rodul activității, gândirii și capacității de organizare a Partidului Comunist.

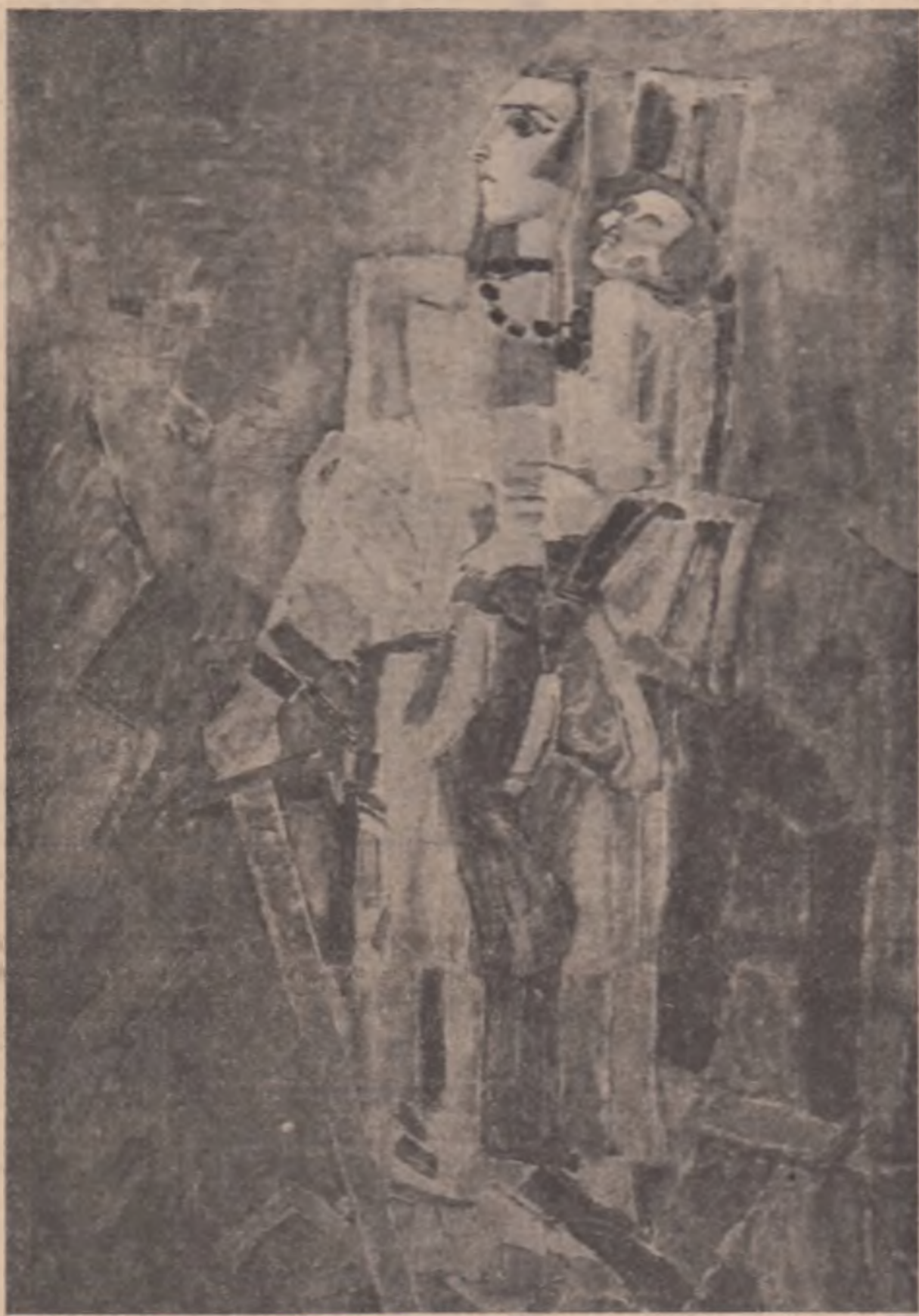
În mod firesc, așadar, victoria împotriva fascismului de la 9 Mai 1944 se împletește în istoria patriei noastre cu istoria partidului comunist. Înainte ca soldatul român să probeze pe cîmpul de luptă calitatea fierbinte, adesea plătita cu viața, a patriotismului și internaționalismului său, înainte ca în memoria eroilor noștri să se ridice necropole în Ungaria și Cehoslovacia, opinia publică din România, activată de ideologia activă și vie a Partidului Comunist, era o opinie clară anti-fascistă, clar progresistă, o opinie în care vechile aspirații de libertate națională erau exprimate cu ardore și patos, cu încrederea fermă că se vor împlini.

8 Mai 1921, 9 Mai 1944 — iată două aniversări în istoria noastră de a căror semnificație se leagă nu numai trecutul ci, din august 1944 înainte, și tot timpul prezent, adică ziua de astăzi, socialismul, argumentele sigure pe care viața unei țări le poate emite pentru a confirma prin vreme justetea unor mari și glorioase bătălii.

Letiția Vladislav

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 2-a

Traian Brădean: „Victorie”

Despre cenacluri

Indiferent dacă sunt numite călduze, ori pepeniere literare, expresii ce conțin în ele un suav și vast cutor, cenaclurile sunt primăveri ale literaturii. Că istoria literară menționează suficiente cazuri de cenacluri care n-au frecventat cenacluri și adevărat, dar existența lor, într-o formă sau alta, datează de foarte multă vreme iar oportunitatea lor s-a dovedit a fi totdeauna maximă. De la debutul Festivalului Național „Cîntarea României” problema cenaclurilor se discută din ce în ce mai mult. Nu există sedință în ultimul timp care să nu prevadă în planurile de viitor ale breșile noastre și îndrumarea, asistența ori încurajarea activității cenaclurilor literare. Se crede indeobște, după cum sublinia o recenziție de seamă de la Uniunea noastră, că majoritatea celor care populează cenaclurile existente ar fi oameni în vîrstă, veletari de tot felul, animați indeosebi de vanitatea afirmării, fie și pe o arie cit de restrînsă. Afirmarea de mai sus avea în vedere situația cîtorva cenacluri din Capitală, excluzîndu-le pe cele studențești sau școlare, a căror aură e tocmai tinerețea. Îngrijorarea că niște oameni virșnici se suportă, se ascultă și admiră între ei nu trebuie să constituie un punct auto-critic în activitatea celor consacrați. Dacă cenaclurile pot să modeleze talente, atunci cînd au un îndrumător deosebit, nu-i mai puțin adevărat că ele nu pot crea scriitori, pentru aceasta fiind nevoie de talente native. Ca și dintr-o școală, care s-a numit „de literatură”, alții scriitori au ieșit citi au intrat (adeverit le-a fost servit elevilor acelei școli de către Sadoveanu).

La Clubul tineretului din Baia Mare, unde am fost invitat împreună cu Laurențiu Ulici nu de mult, am participat la lucrările unui cenaclu de poezie. Protagonist: poetul Aurel Panța. Nu

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 2-a

Chipul interior al trecutului

În tematica atât de variată a romanului de inspirație istorică Mihail Diaconescu a ales subiectele cele mai dificile — restituirea vieții și chipurilor interioare ale unor oameni de cultură, un pictor, Pirvu Mutu în „Culorile singelui” (1973), un cărturar în „Adevăratul Lucaci” (1977). Gen literar deosebit de pretențios, romanul istoric cere o deplină familiarizare a scriitorului cu realitățile epocii evocate, cu societatea și instituțiile ei specifice, cu modul de viață și dinamica eroilor. Imaginația este la fiecare pagină controlată de document, de mărturiile istorice care nu pot fi nesocotite. Un urias efort de eruditie conferă scriitorului siguranță în restituirea veridică a trecutului și acesta este cel dintîi examen pe care trebuie să-l treacă pentru reușita operei sale. Al doilea este acela al regăsirii oamenilor: relativ bogate în informații despre lucruri, eveniment și situații, izvoarele sînt mai sărace în zugrăvirea personajelor. Portretele lăsate de iconografe sînt statice, de multe ori convenționale, portretele literare sînt tirizii și pentru eroii din secolele mai vechi ale societății noastre nu avem avantaaje definițiilor caracterologice pe care ni le-au lăsat Grigore Ureche sau Miron Costin. Dar elementele păstrate pot fi, cu migală, cu finețe, reconstituite și romanul nostru istoric a reușit să ne zugrăvească, în acțiune, cu trăsături veridice, tipuri umane comune sau personalități celebre din mai toate epocile trecutului românesc. Mai grea este încercarea reconstituirii chipului interior al românilor de altădată, mai ales cînd este vorba de oameni cu profil sufletesc complicat, conducători de state, cărturari, artiști. Aceasta a fost aspirația lui Mihail Diaconescu în încercările lui temerare de a-și infățișa pe Pirvu Mutu Zugrăvit și Silviu Lucaci retorul și el a reușit s-o facă în mod exemplar. Lectura captivă a celor două romane de excepție oferă prilej de a re-lua tema datorită scriitorului care se încumetă în domeniul fascinant dar exigent al trecutului românesc.

Asemenea incursiuni literare sînt condiționate de un permanent dialog între scriitor și istoric, sub semnul unei riguroase și foarte întinse informații, dar și al unei subtile înțelegeri a oamenilor, ideilor și situațiilor de altă dată. Primele datorii revin istoricului. El trebuie să facă cel dintîi, efortul îndelungat și stăruitor de reconstituire a unui crîmpel din trecut sub toate aspectele lui. Pentru a înțelege amploarea cu totul deosebită a acestui efort trebuie să ne întoarcem la profesiunile de credință ale cărturarului nostru care a stăruit cel mai mult asupra legăturilor dintre lectură corectă a izvoarelor și misiunea lăuntrică de a extrage viața pe care o ascund ele: Nicolae Iorga. Dacă

Virgil Cîndea

Continuare în pag. a 7-a

Poetul „pătimirii noastre” și al „nădejzii de mai bine”

Octavian Goga s-a născut la Răsinari, lângă Sibiu, în primăvara anului 1881, o lună după moartea lui Cezar Bolliac și trei luni înainte de apariția Contemporanului, revistă legată de mișcarea muncitorească. Cele două evenimente scîntile n-au, evident, nici o legătură cu nașterea poetului transilvan, dar coincidența lor are o valoare simbolică. Goga conștient, ca poet social și național, romanticismul pesoptimist, dar și tradiția Contemporanului, cîntînd, în linia lui Bolliac mai ales, cu suavoare și forță poetică superioară, războiul călăș, suferința trucidătorilor din afară, apăsări de o nedreaptă orînduire. La vîrsta de 12 ani, poetul se consideră deja un romancier al celor asupriți, încearcă să istorisesc pe fața dreaptă:

„Românul de dimineață pînă seara
Te lucră necruțînd,
Dar cu toată osteneala
Te este desprînd.”

„Dar va să vină odată vremea
Cînd românul nu va suferi,
Cînd se va schimba și lumea,
Cînd optina va domni.”

În același sens, al preocupării de a evoca viața satului, aspirația spre libertate a națiunii române din Transilvania Goga continuă și o altă tradiție, a poeziei ardelențești reprezentată de Andrei Mureșanu, George Coșbuc și St. O. Josif. Acesta din urmă scria, într-o suită de sonete din 1901, intitulată Către tinerii poeți, avînd sensul unui manifest poetic, următoarele semnificative versuri:

„Eu nu-s decît un singur glas din satul
Pierdut în noaptea... Numai o ființă
Din miile ce-asteaptă-n suferință —
Dar va veni odată mult visatul!”

Veni-va și cîntăre de biruință
Vor izbucni de-a lungul și de-a latul (...)
Eu nu-s decît un sol — eu sînt drumetul (...)
Dar trebuie să vină cîntărețul L...”

Cîntărețul „pătimirii”, al celor „ce-asteaptă-n suferință”, cu glas mai puternic decît al lui și căruia Josif îi premerge, în multe privințe, prin natura mesajului poetic, va fi Octavian Goga, al cărui debut publicistic se produsese și care, peste cîțiva ani numai, se va impune ca un mare poet social și național.

S-a spus despre poezia lui Goga, pe bună dreptate, că este o monografie lirică al satului ardelen în condițiile stăpînirii habșburgice. Poetul însuși, într-o scrisoare către Bogdan Dui-că, își explică în acest fel sensul poeziei sale: „Eu n-am fost țărăn, dar am priceput păsuriile satului și m-am contopit cu toate durerile lui (...). Am fost toată vremea un revoltat, pentru nedreptățile care loviser poporul (...). Mi-am

zis: trebuie să fac în versuri monografia suferințelor a unui sat din Ardeal, cu toate figurile și cu toată culoarea lui”. Satul evocat de poet, în imagini răscolitoare, e o lume a suferinții seculare și a revoltei moacine, așteptînd ziua eliberării ca pe o „dreaptă sărbătoare” țărani cu fața sursă de muncă, surprinși la coasă (Un coasă), ori la secerat (Clăcașii), stingîndu-se în mizerie apoi, după o viață chinată (Un om); dascăli și dascălote, luminații și consolatori ai poporului obidit; lăutari, cîntăreți ai durerilor obștești. Speranța într-o zi a libertății și a dreptății, vis de veacuri, „copil al suferinții”, pentru a cărei împlinire au murit și „moși și părinții”, nu se șterge în inimile celor asupriți și ea revine ca un leit-motiv în poezia lui Goga, asociată de ideea revoltelor. În poezia Plugarii, de pildă, poetul știe că în această suferință tăcută, „Trăiește-nfricoșatul viitor / Al vremilor

Dim. Păcurariu

Continuare în pag. a 7-a

INSTANTANE

O lectură instructivă

de citiva ani n-am mai pus mina pe un roman polist. Mă pasionasem după Georges Simenon, din ale cărui circa două sute de cărți n-am citit decît poate treizeci, dar m-am cam mirat aflînd că André Gide, răspunzînd unei anchete, l-a decretat cel mai de seamă romancier francez contemporan. Știam că de cîțiva ani proliferază la noi o lucrativă industrie de romane politiste și că au foarte mare căutare. Să se mai spună că nu se citește! Iată, lîună de la unul din etalajele librăriei mele cartea cu titlul Banda lui Möbius, am văzut pe ultima pagină că s-a bucurat de un tiraj de 100.000 (cîtește: una sută mii) de exemplare. Din vîlăntatea de a mă pierde în multime și de a evada din vechia mea cochilie am cumpărat cartea și mi-am promis o fericită întoarcere la adolescență, cînd devoram cărțile din seria Sherlock Holmes a editurii Ignat Hertz — din care astăzi rețin un singur titlu: Tibo-Tibo, omul maimuț. Dar ce titlu!

M-am întrebă, înainte de a deschide cartea: o fi interesantă banda asta de poli și crimă-nali cu numele similitudină Möbius? Mă înșelaseam. Nu era vorba de o bandă, ordinărilor sau extraordinară, de delincvenți, ci de un paradox geometric, al celebrului astronom și matematician german, August-Ferdinand Möbius (1790—1868), care a propus lîună această curiozitate: luați o bandă lîună de hîrtie, răs-

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 7-a

„Hunii la Paris”

de Mihnea Gheorghiu

Îndată după război, în Parisul eliberat, întimplarea m-a adus în apropierea unui grup de scriitori și artiști din această parte, a noastră, mai „răsăriteană” a Europei, refugiați acolo din motive foarte deosebite. Unii fugiseră din cauza amenințării sau ocupației hitleriste. Alții, veniți mai tîrziu, fugiseră de trupele eliberatoare. Situații în tabere vălmoșe, cei mai mulți dintre ei nu-și vorbeau. Ceilalți încearcă să înțeleagă ce se întîmplă în lumea aceasta neliniștită, dominată de ură și prejudecăți, în care omul nu-și poate găsi pacea mîinii sale. Aceste hoarde de strădini, famelic și agitați, amestecați printre localnicii prozaici ai cartierului, își luaseră și o porcăle, dînd-un roman de Gyula Illyés, — la modă în țara lui — Hunii la Paris și asta-i amuza pe unii „meteci”, pentru că asemenea ciudate clăturări de cuvinte flatau fondul de cruzime ce fierbea în drojdia horthystă a unora dintre dinși.

Era, astfel, pentru a doua oară că numele și climatul celui scriitor maghiar îmi apăreau dinainte: prima oară-l aflasem din opera sa Cei din pustă, sint de-atunci, mi se pare, patru decenii. Mai pe urmă am citit și am aflat mai multe, ca să-mi completez imaginea despre un bătrîn și reputat scriitor dintr-o țară vecină și prietenă, un personaj capricios și mesianic, care pare să-și dorească a fi, în același timp, victimă și procuror într-un proces istoric iluzoriu ale cărui instanțe de judecată încep cu stea hunică și se continuă, la un „steak tartare”, în emigrația din cîntărețele pariziene, sau de prin alte țări și continente. În definitiv, de ce nu „hunii la New York”, sau în Australia?...
Continuare în pag. a 6-a

IN PAGINA A 8-A:

Arhiva <Luceafărul>

UN BACOVIA NECUNOSCUT ?

Virgil Cîndea

Continuare în pag. a 7-a

Victor Felea

M-am întors

M-am întors
Din peregrinările somnului
Formidabila aventură a zilei începe —
Voi fi asemenea unui zeu nevăzut
Cuteierind ca o secretă invidie
Nemaiopomenita Realitate.

Și eu

Lumina soarelui
Învie nervii stinși
Ai traturului umed
Și eu
Care am rămas o clipă
Pierdut
În pustietatea timpului.

Catren

Stau sub colona Timpului
Coloană albă cu un cuvânt —
Eu pătrund în ceruri
Ea cobor în pământ

Gind

Statornicesc pentru suflet
hotare mai vaste
să-ncepă-n el și trupul
cu noaptea lui.

Încă drept

În fața amurgului
Stă încă drept
Sufletul de umbră al popoului
Respiră vești inelabile
Din furtunii de taină

Cecilia Dincetate

Et in Ardeal ego

Ninge decembrie la lună,
noapți albe se lasă pe deal, la Comul cu lupi
în Ardeal,
somnul crește un vierme cu țelul de-argint
în mărul meu de copil,
parmenul aurii, parmenul îngropat de viu.

Urcă zăpada în lună,
pur singe troian se ține pe deal, la Hula lui
în Ardeal,
ceasul bate un turn cu țelul de gheață
în anotimpul meu de copil,
floriile dalbe, floriile ireparabile albe.

Ninge decembrie-n Ardeal,
zine trec în sânii pe deal
plăci cu patine de-altoz,
și Rotkappchen înflorește la geom
ca și cind tava, vinătorul cel bun, ar mai fi;
ninge decembrie fierbinte
leru-ler, leru-ler, Doamne copil,
zăpada nu te mai ține minte!

Minunate

ale noastre oglindele

Minunate ale noastre făpturile,
asurii pe oglinde
și tinerile
ușor aplecate din ramă,
zi de zi împacându-se cu aburul proaspăt
al întrebărilor ce se cad.
Din apă subțire
se starnă
minunate ale noastre singurătățile,
lei blinzi în oglinde,
și flăcările
ușor asurite în ramă,
zi de zi pregătindu-se
pentru acoperirea cu ștergarele albe.

Minunate ale noastre făpturile
trecute în ființa luminii
cu toate ramele sparte,
minunate ale noastre oglindele.

de la moartea Mariei trecură diva ani.
Dragomir aproape nu și-o mai aminea.
Viața lui își urma calea crotită,
după bunul plac, minat de singura
năzuință: sporirea avutului!

Însoțită de viscol o înserare de iarnă își pre-
gătea călătoria. Cu putere nestăvilită vântul lo-
vea fără milă tot ce-i stătea în cale, gemind și
urlând. Zăpada se transformase într-o învălțare
deasă de pulbere rece.

Bătăi repetate, insistente, se auzeau la poarta
lui Dragomir. În târl, cu greu, să vadă cine-l
tulbură linistea în pragul nopții.

Un bătrîn girbovit, cu barba plină de promo-
roacă, lovea cu toaiașul noduros. Zăngănitul lan-
tului căzută din urechea lăcătușului îl făcu să in-
ceteze. Poarta se deschise pe jumătate, împinșă
mai mult de furia vântului. Dragomir rămase
locului fără a scoate o vorbă, tăindu-și cu priviri
dusmănoase pe străin.

— Fie-ți milă, om bun, găzduște-mă numai
pină-n zori...

— La mine nu-i ban, îi zise Dragomir, pregă-
tindu-se să închidă poarta.

— Mor de frig și obosălit, insistă bătrînul.
Nu-ți cer decât adăpost. Nu mă lăsa pe urgia
asta în drum!

— Lasă-l, tată, se auzi vocea rugătoare a
Linei. O fi vreun drumeț prins de vremea asta
vitregă pe la noi!

Dragomir, nemulțumit, privi în direcția de
unde vocea fetei îl frînse pentru o clipă porni-
rea, apoi spre unchișii:

— Bine, fie, incheie poses. Multumeste-i dom-
nisoare mele că te-am lăsat să intri.

Bătrînul abia-și tira picioarele înghețate spre
bucătăria unde focul micărează căldura binefăcătoare.

— De unde vii, bătrîne, pe o vreme ca asta, îl
întrebă Lina, ajutându-l să-și scoată haina lungă și
și desaga din spate.

Sunt un biet meșter de fluier și cavale.
Oamenii își cină cu ele bucurându-și și-și alină
durerile... M-a ajuns năpasta de vreme pe aici...

— Lina, să nu vorbești cu necunoscuții! Stri-
gă infuriat Dragomir. De unde știu ce te gin-
duri are?! continuă, întorcându-și privirile bă-
nuitoare spre drumeț.

— Vai de păcatele mele, omule, dar eu a fi
răufăcător? Își făcu o cruce mare, așezându-se
la gura sobei pe scăunelul adus de fată.

— Te vei încălzi aici. De dormit vei merge
în fînul din podul grădului. Acolo-i cald!

Fie precum vrei, creștine, îl răspunde bătrî-
nul. Sunt în casa dumitale și mă vei primi după
cum te-o lăsa inima.

— Tată... implora Lina cu voce înecată.

— Eu sint stăpîn aici! Te poți duce în ca-
mera ta! Nu-mi da povești! Știu mai bine ce
trebuie făcut!

Fata, cu fata îmbujorată, cu capul plecat, nu-i
mai răspunde. În soaptă, îi ură odihnă bună
străinului și plecă.

— Frumoasă fată ai, zise într-un tîrziu bătrî-
nul, perpendindu-și mâinile și picioarele la foc.
Frumoasă și cu inimă bună.

— Frumusețea nu face avere; e trecătoare ca
stelele care se sting în cadere. Inimă? Te duce
la sapă de lemn dacă i te supui! Fata mă va
moșteni... cînd eu n-oi mai fi.

— Și plină atunci, se grăbi cu întrebarea un-
chișului.

— Pînă atunci?... Intrată! Plătesc mult la oras
s-o tin la școală. Cînd o isprăvi va veni aici. În
sat, învățătoare. Am s-o mărit cu un băiat cu
avere.

— Nevastă n-ai?

— S-a prăpădit... A fost prea simțitoare. Le
punea de toate la inimă, răspunde Dragomir, fă-
cînd un gest de dezgust cu mina. Fata-i cam
seamănă, dar o să se schimbe!

— Hei, oamenii își schimbă greu firea... In-
cheie bătrînul.

Dragomir stînea lampa. Amîndoi rămăsese la
gura sobei. Lemnele trosneau înghiteș de flă-
cările lacome. Limbi roșiatice dansau pe perete
încăperi. Numai ungherele rămăneau întunece-
te.

Afară viforîta continua neostentă. Ura din
răspuneri, măturînd scoperisul, parcar fi frut
să-i smulga. Învalînd casa, vifeturile de zăpadă
izbeau ferestrele întunecate.

— Ai gospodărie mare și arătoasă, creștine, re-
luă bătrînul, după câteva clipe de tăcere. Dar să
nu te superi... ești zgîrcit și nu e bine. Asta o
spun și oamenii, dar eu nu creddeam...

— Te nemeseri că mă și cunosc din ce-t-au
spus oamenii! Atunci trebuie să ști că muncește
mult, de-aceea am! Și cine muncește, scoate
bani și din piatră seacă!

— Și alții se spetesc dar au numai cît să-și
țină zilele, poate nici atât! O singură fată ai.
Așa cum este, o să se mărite și să se schimbe!

— Trebuie să ști să faci avere! Nu oricine
poate!

— O fi, precum spui, dar ai putea fi mai
milostiv cu cei nevoiași!...

— Nu porț eu vina că n-ai. Fiecare cu viața
lui... Nu n-ai vrea să-mi împart avutul cu
sărăntoși!

Îritat de spusele străinului Dragomir se ri-
dică. Privindu-l cu coada ochiului mai aruncă
un lemn pe foc.

Drumețul seose din desăgă o bucată de piatră
veche, pe jumătate înghetată. Cu degetele obi-
nuite rupea bucăți mici pe care le mesteca fără
grabă.

Pentru o clipă înima împietrită a lui Drazo-
mir păru că se înmoaie.

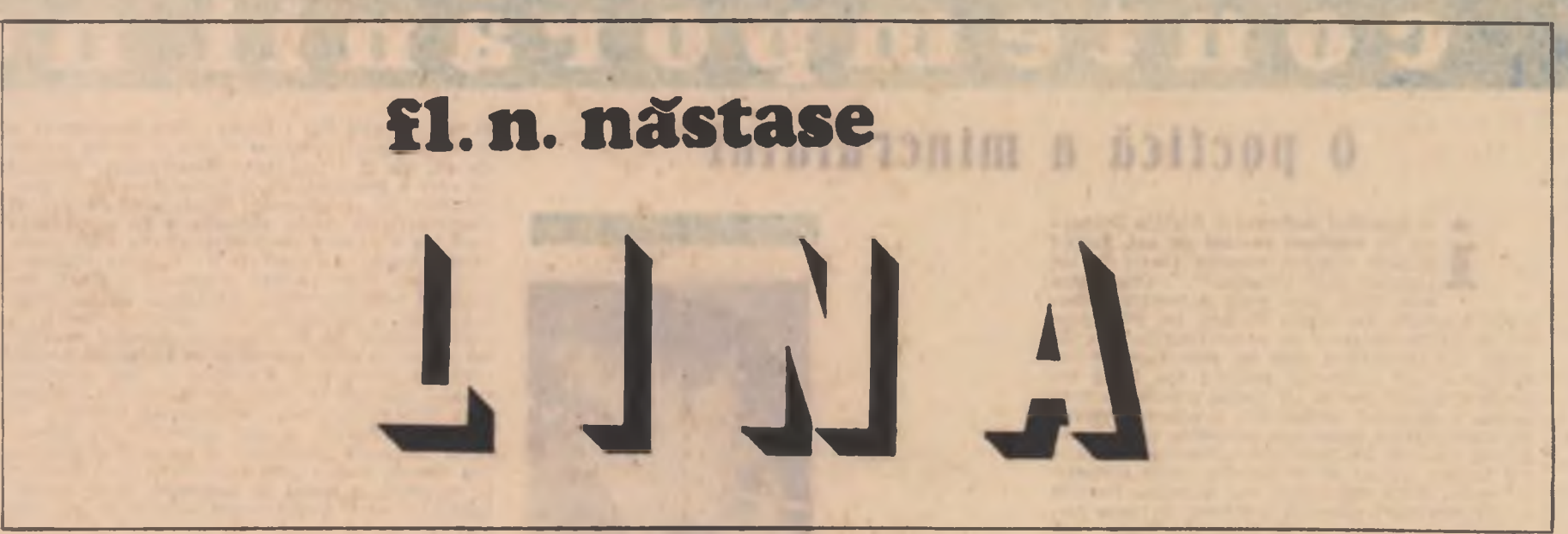
— Să-ți dau ceva lingă pline...

— Nu ti-am cerut decât găzduire. Îl replică,
cu voce loasă, plin de demnitate, bătrînul. Nu
vreau nimic altceva!

Continuă să-și vadă înlînistit de mîncare. Strin-
se cu grîlă într-un stervar ceea ce-i rămăsese,
stercărînd în desăgă. Cînd și cînd flăcărită îl lu-
minau chinul. Din barba-i lungă prînsă se se
scurte alene plăciturile de apă. Le sterse cu mi-
scări domoale. Își uscă ochii și fata înviorate
de doborîrea focului.

— De fapt cine ești, bătrîne, de unde vii și
unde te duci, rupe teoreea, curios, Dragomir.

— Se vede că nu umblî prin lume. Te-al legat
pur mult de pămînt și avere. Dacă te-al fi dus
măcar pe la bilicuri, m-ai fi văzut. Mă cunosc
pină și copiii. Stau la depărtare de cinci sute

de aici. Mestșugul ciopliții lemnului l-am mo-
stenit de la tata, iar el de la înaintașii lui. Am
cîmpătat icsușina fărîlirii acestor „bete cîntă-
toare” pe care le vind prin saie sau bilicuri, fie
iarna, fie vara. Altfel, n-am din ce trăi.

După o pauză începu din nou să vorbească la
fel de calm. Privea cînd pe Dragomir, cînd spre
bezna de afară înfiorată de urgia vremii. Ar fi
vrut parcă să se încredințeze că nu-i mai aude
nimic.

— Am moștenit de la el mestșugul asta... și
tot de la el am păstrat o taină...

Dragomir deveni mai atent. Își privea oaspe-
tele cu neîncredere.

Bătrînul tîsu, dregîndu-și glasul.

— La marginea satului nostru este un deal,
mare, cu coama împărțită de stejari bătrîni
și se spune „La Plai”. Se zice că pe la mijlocul
crestei un grup de stejari de aceeași înălțime
stau laolaltă, ca la un sfat bătrînesc. La rădi-
cina unuiu dintre ei a fost înropate, în vre-
muri de demult, nu se știe de cine, ucelele cu
bani de aur...

În nopțile cu lună plină, după sfîntele sărbă-
tori ale Pastelui, de Rusali, în jurul tulpinei
stejarului cu pricina „joacă” flăcări galbene,
semn că banii se primenesc, își recapătă stră-
lucirea. Poate de aceea locuții aceluiași se mai
spun și „La Comori”... Au încercat unii să scoa-
ră...

Possibila mare bogăție îi îndepărtase și mai
mult de oamenii.

Nici nu luă în seamă că fata crescuse, se
schimbase mult. Zveltă, cu chipul gingaș, în-
cadrat de părul lung, arămii, înfrumusețat de
cei ce-o vedeau. O lumină interioară îi strălucise
și mai mult flinta. Era blîndă și întodeauna
binevoitoare cu slugile și cei nevoiași. Pe cît de
urît de oameni Dragomir, care alții iubiți
și respectați era Lina. Cu inima nu se simți
niciodată alături de tatăl ei pe care-l stia rău,
neomenos. Singura lăcătire de bunătate și căl-
dură în casa lor fusese mama; ea se sfîrșise însă
de vechime, lăsîndu-i o amintire frumoasă și atât
de tristă. Poate de aceea, o dragoste sinceră se
înfrîpă, încă de la începutul școlii, între ea și
colegul ei, Tudor. Cînd se cunoscuseră mai
bine, crezînd fiecare în statornicia sentimente-
lor ce și le nutreau, hotărîră în taină să se că-
sătorească. Vor fi amîndoi învățători; tîbeau,
deopotrivă, copiii și se visau fericiți.

Ultimele an la Școala pedagogică se apropia
de sfîrșit. Lina aștepta momentul potrivit pentru
a-i destăinui tatălui său intențiile. Deocamdată
amîna, chinușă de teama posibilei împotrivi-
ri a acestuia.

După sărbătorile Pastelui Dragomir nu-și mai
afia locul. Se rămintă fără încetare. Zilele și
nopțile i se păreau nesfîrșite; parcă îl îndepăr-
tau de clipa mult dorită. Cu Lina — venită
acasă în vacanța de primăvară — vorbea puțin
și numai ce credea de cuviință. Căuînd să-și
ascundă neliniștea se preocupa cu și mai multă
insuficiențe de treburi gospodărești.

În preajma Rusaliilor dispăru de acasă pe
neastepente. Luă cu el tîrnăcoape și lopiți, plecînd
singur, înainte de asfînit. Ajunsesse la margi-
nea pădurii seara. Căută locul amîntit de
străin în noaptea de iarnă. Găsi stejari bătrîni.
Privi de jur-împrejur. Fostul păduri îi înor-
dă atenția. Încredîndu-se că nimeni nu l-ar
putea tulbura, se apucă de lucru.

Cînd întunericul cuprinse întreaga pădure se
făcu simțită și obosela. Nu descoperise încă
nimic! Aprinse lămpionul și săpa mai departe,
disperat, dominat de aceeași nestăvilită vrea-
de. Deodată, lovi cu piciorul drept un obiect dur,
metalic. Trezări... Aici trebuie să fie! Am gă-
sit-o! Sînt cel mai bogat! Îi venea să strige.
După câteva clipe simți piciorul stîrnii într-o
încleștare dureroasă. „Au venit leiele, gîndi iute.
Trebuie să fîu tare, să rezist, altfel îmi pierd
tot!”

Încercă să-și tragă piciorul. O durere sfîșie-
toare îl străbîtu pină-n creștet. Ridică lămpio-
nul. Nu se mai putea mișca iar suferința deveni
insuportabilă. Își dădu seama că piciorul îl fu-
sesse prins într-o capcană. Se sfîrșise totul! Nu
mai putea continua!

Aprăpe răpus de durere găsi țărîna să-și
desprindă mădularul sfîrșimat. Orbecă în beznă,
extenuat de durere și obosela, căuînd drumul.
Negăsîndu-l se chină lingă un copac. Acolo ră-
mase pînă a doua zi cînd reuși, fîrîndu-se, să
iasă din pădure. Un om, minîndu-și boii, îl găsi
aproape sfîrșit în șanțul de la marginea drumu-
lui. Îl urcă în car și-l duse acasă.

Cîteva zile se zăbătu între viață și moarte. Nici
insistențele fetel, nici durerea care-l sfîșia, nu-
l puteau hotărî să se lase dus la spital. Cereza și
se obljoească rana cu burulen și lecuri bă-
bești, suferînd ca un animal, fără să crîncească.
Dar nu spunea nimănui ce i se întimplase. Speră
în vindecare ca într-o minune care-i va da po-
sibilitatea să continue ceea ce începuse.

Abia cînd în încăperea în care zăcea începu
să-și împrăști mîros de țiriz consimțit să mear-
gă la spital. Dar era prea tîrziu! Piciorul i se
ampută de la genunchi.

În zilele de suferință, cînd delira, luptîndu-se
cu moartea, blestema adesea pe bătrînul ne-
cunoscut care încredințase taina comorii.

Mutilarea îl făcu mai posac și mai cînos. Se
obinuisese să meargă într-o cîră, sprînjindu-și
trupul greoi pe un picior de lemn. Evita și mai
mult oamenii; în fiecare dintre ei vedea un
dusman de temut. Dar setea de a acapara noi

te la suprafață galbenii, dar n-au putut ajunge
la ei. Cîci atunci cînd se apucă de săpat, se
porneau să cînte leiele. Să-i strige, ar căt care
n-avea țărîna să reziste, fie că-și pierdea mințile
și pleca năuc în lume, fie că-și fugea năpădit de
spaima care-l urmărea toată viața...

Bătrînul făcu. Se ridică, luîndu-și halna pe
care o uscă la foc și toaiaș. Dragomir continua
să-l privească bănuitor. „Să fie oare adevărate
cele insurale de bătrîn?”

— As vrea să mă odihnesc, că-s frînt de drum,
iar căldura mi-a muiat oasele.

— Culcă-te, bătrîne, ca-ai sporovăit destul. Poți
rămîne aici. Dacă, peste noapte, te-o destelă
viforîta mai aruncă un butuc în sobă...

Îi aduse un colț și o perniță, punîndu-l pe
pat. Apoi plecă. Somnul nu-l prinsese decât sere-
zori. Povestea străinului îl agîtase, îl înflăcărase
imaginația. O bucurie fără margini îl cuprinse.
Car-!!! Nimeni, afară de el, nu cunostea taina
care-i va aduce fericirea și puterea.

— A doua zi, dimineața, vîntul se potolî. Nîgea
mărunt și numai unebri pubere deasă era des-
trîmăta.

Necunoscutul își luă desaga și plecă, petrecut
pină la poartă de Dragomir.

— Ai grijă creștine, de sufletul tău, îi zise la
plecare. Boatălia îți răpeste bruma de bunătate
și omenie cu care, poate, te-ai născut... Ești
bogat dar nu vei fi niciodată mulțumit! Cine

te la suprafață galbenii, dar n-au putut ajunge
la ei. Cîci atunci cînd se apucă de săpat, se
porneau să cînte leiele. Să-i strige, ar căt care
n-avea țărîna să reziste, fie că-și pierdea mințile
și pleca năuc în lume, fie că-și fugea năpădit de
spaima care-l urmărea toată viața...

Bătrînul făcu. Se ridică, luîndu-și halna pe
care o uscă la foc și toaiaș. Dragomir continua
să-l privească bănuitor. „Să fie oare adevărate
cele insurale de bătrîn?”

— As vrea să mă odihnesc, că-s frînt de drum,
iar căldura mi-a muiat oasele.

— Culcă-te, bătrîne, ca-ai sporovăit destul. Poți
rămîne aici. Dacă, peste noapte, te-o destelă
viforîta mai aruncă un butuc în sobă...

Îi aduse un colț și o perniță, punîndu-l pe
pat. Apoi plecă. Somnul nu-l prinsese decât sere-
zori. Povestea străinului îl agîtase, îl înflăcărase
imaginația. O bucurie fără margini îl cuprinse.
Car-!!! Nimeni, afară de el, nu cunostea taina
care-i va aduce fericirea și puterea.

— A doua zi, dimineața, vîntul se potolî. Nîgea
mărunt și numai unebri pubere deasă era des-
trîmăta.

Necunoscutul își luă desaga și plecă, petrecut
pină la poartă de Dragomir.

— Ai grijă creștine, de sufletul tău, îi zise la
plecare. Boatălia îți răpeste bruma de bunătate
și omenie cu care, poate, te-ai născut... Ești
bogat dar nu vei fi niciodată mulțumit! Cine

are vrea și mai mult; dacă are mult uită de
cei din jur. Nu poate fi fericit cel ce-i singur!

Caută-ți de drum, bătrîne, nu-mi duce
grîl!

— Multumesc pentru găzduire și am să mă
rog pentru frumusețea ta de fată.

— Cu pași rari, gheboșat se depărta întotînd prin
nămeți.

După Dragomir îl urmări un timp, apoi ferecă poar-
ta, întorcîndu-se în casă.

— L-ai lăsat să plece, tată, îl întimplîcă
Lina. Pe o vreme ca asta nu dai afară nici un
cine!

Dragomir n-o auzi. Mîntea îi era stăpînită de
taina pădurii de stejari. „Cînd voi avea aurul,
totul se va schimba; voi locui într-un palat
slujit de servitori. Fă fată numai s-o mai las să
fie învățătoare. La ce bun? Va învăța atunci să
strunească multimea slugilor ca o adevărată
stăpînă!”

Possibila mare bogăție îi îndepărtase și mai
mult de oamenii.

Nici nu luă în seamă că fata crescuse, se
schimbase mult. Zveltă, cu chipul gingaș, în-
cadrat de părul lung, arămii, înfrumusețat de
cei ce-o vedeau. O lumină interioară îi strălucise
și mai mult flinta. Era blîndă și întodeauna
binevoitoare cu slugile și cei nevoiași. Pe cît de
urît de oameni Dragomir, care alții iubiți
și respectați era Lina. Cu inima nu se simți
niciodată alături de tatăl ei pe care-l stia rău,
neomenos. Singura lăcătire de bunătate și căl-
dură în casa lor fusese mama; ea se sfîrșise însă
de vechime, lăsîndu-i o amintire frumoasă și atât
de tristă. Poate de aceea, o dragoste sinceră se
înfrîpă, încă de la începutul școlii, între ea și
colegul ei, Tudor. Cînd se cunoscuseră mai
bine, crezînd fiecare în statornicia sentimente-
lor ce și le nutreau, hotărîră în taină să se că-
sătorească. Vor fi amîndoi învățători; tîbeau,
deopotrivă, copiii și se visau fericiți.

Ultimele an la Școala pedagogică se apropia
de sfîrșit. Lina aștepta momentul potrivit pentru
a-i destăinui tatălui său intențiile. Deocamdată
amîna, chinușă de teama posibilei împotrivi-
ri a acestuia.

După sărbătorile Pastelui Dragomir nu-și mai
afia locul. Se rămintă fără încetare. Zilele și
nopțile i se păreau nesfîrșite; parcă îl îndepăr-
tau de clipa mult dorită. Cu Lina — venită
acasă în vacanța de primăvară — vorbea puțin
și numai ce credea de cuviință. Căuînd să-și
ascundă neliniștea se preocupa cu și mai multă
insuficiențe de treburi gospodărești.

În preajma Rusaliilor dispăru de acasă pe
neastepente. Luă cu el tîrnăcoape și lopiți, plecînd
singur, înainte de asfînit. Ajunsesse la margi-
nea pădurii seara. Căută locul amîntit de
străin în noaptea de iarnă. Găsi stejari bătrîni.
Privi de jur-împrejur. Fostul păduri îi înor-
dă atenția. Încredîndu-se că nimeni nu l-ar
putea tulbura, se apucă de lucru.

Cînd întunericul cuprinse întreaga pădure se
făcu simțită și obosela. Nu descoperise încă
nimic! Aprinse lămpionul și săpa mai departe,
disperat, dominat de aceeași nestăvilită vrea-
de. Deodată, lovi cu piciorul drept un obiect dur,
metalic. Trezări... Aici trebuie să fie! Am gă-
sit-o! Sînt cel mai bogat! Îi venea să strige.
După câteva clipe simți piciorul stîrnii într-o
încleștare dureroasă. „Au venit leiele, gîndi iute.
Trebuie să fîu tare, să rezist, altfel îmi pierd
tot!”

Încercă să-și tragă piciorul. O durere sfîșie-
toare îl străbîtu pină-n creștet. Ridică lămpio-
nul. Nu se mai putea mișca iar suferința deveni
insuportabilă. Își dădu seama că piciorul îl fu-
sesse prins într-o capcană. Se sfîrșise totul! Nu
mai putea continua!

Aprăpe răpus de durere găsi țărîna să-și
desprindă mădularul sfîrșimat. Orbecă în beznă,
extenuat de durere și obosela, căuînd drumul.
Negăsîndu-l se chină lingă un copac. Acolo ră-
mase pînă a doua zi cînd reuși, fîrîndu-se, să
iasă din pădure. Un om, minîndu-și boii, îl găsi
aproape sfîrșit în șanțul de la marginea drumu-
lui. Îl urcă în car și-l duse acasă.

Cîteva zile se zăbătu între viață și moarte. Nici
insistențele fetel, nici durerea care-l sfîșia, nu-
l puteau hotărî să se lase dus la spital. Cereza și
se obljoească rana cu burulen și lecuri bă-
bești, suferînd ca un animal, fără să crîncească.
Dar nu spunea nimănui ce i se întimplase. Speră
în vindecare ca într-o minune care-i va da po-
sibilitatea să continue ceea ce începuse.

Abia cînd în încăperea în care zăcea începu
să-și împrăști mîros de țiriz consimțit să mear-
gă la spital. Dar era prea tîrziu! Piciorul i se
ampută de la genunchi.

În zilele de suferință, cînd delira, luptîndu-se
cu moartea, blestema adesea pe bătrînul ne-
cunoscut care încredințase taina comorii.

Mutilarea îl făcu mai posac și mai cînos. Se
obinuisese să meargă într-o cîră, sprînjindu-și
trupul greoi pe un picior de lemn. Evita și mai
mult oamenii; în fiecare dintre ei vedea un
dusman de temut. Dar setea de a acapara noi

bogății

incerca să-l oprească, prinzându-i mina. Dragomir se repezi la ea înfăcșându-o de umăr. O împinse brutal cu cîrja în casă.

— Am să-ți scriu, Lino! strigă băiatul îndepărtându-se.
Fata plîngea fără speranță. Dragomir ridică cîrja să lovească:
— De nu te potolești, te strivesc în clipa asta!
Înrozită, Lina se apără de minia dezlanțuită a tatălui său.

Ai să faci cum spun eu! N-am strins a-vere pentru băimăna! Am să-ți găsec eu bărbatul potrivit dacă nu ești în stare!

Stergîndu-și lacrimile, privind înfricoșată spre tatăl ei, fata zise încet:
— De nu-l iau pe el, nu-mi trebuie altul! Niciodată!
— Am să-ți frîng gîtul de nu m-oj ascultă! Să joi seama la ce ți-am spus!

Plin de minie plecă, trăgînd după el, cu zgomot, pictorul străin.

Din satul în care Tudor își începuse meseria de dascăl îl trimitea Lina pe un băiețel, Armințindul-i dragostea lui, o încredință că-și vor împărtăși visele în anii de acasă. Ți mi scria că nu poate nesocoti voiața tatălui său; se vor căsători numai primind binecuvîntarea lui.

Convins că tatăl său nu va ceda în fața hotărîrii lui, Lina, după ce chibzua îndelung, îi răspunde că va fugi de acasă, acceptînd să-l urmeze oriunde. Dragostea lor nu trebuia să se lovească de împotrivirea nefructuoasă a tatălui. Vor munci și vor trăi, ca cei mulți, fără bogăție. Cînd Dragomir va muri se vor întoarce acasă, împreună.

O vreme băiatul nu-l mai răspunde. Rîndurile asteptate sosiră mult mai tîrziu. Lina nici nu bănuia că-i vor înnegura întreaga viață. Îi scria că pleacă departe, în lume, cerîndu-i să-l jertească să nu-l caute. Nu-l va găsi nicăieri. Viața le-a fost potrivnică dar va purta mereu chipul îndrăgît al fetei și dragostea lor netașădă. O ruga să-l dea uitării și să-și găsească împăcare. Poate astfel va pune capăt chinului aserptării fără speranță.

Lina rămase bulmacă. Pe neașteptate trupul îi fu cuprins de un tremur nervos. Un nod în strîmnea gîtleului, sufocînd-o, oprind declanșarea lacrimilor liniștitoare. Un zîmbet trist, dureros i se întipări pe chipul transfigurat. În clipa aceea Dragomir intră în încăpere. Îi smulse scrisoarea din mîna. Fata nu se împotrivii. Rămase cu privirea absentă, împietrită, căuțînd departe, fără țintă. Dragomir citi pe nerăsuflă rîndurile tulburătoare. Nici nu luă în seamă noua înfățișare a fetei. Un hohot străbătut toată casa. Era, poate, înțila oară cînd rîdea și de triumf și de satisfacție. Totul se sfîrșise așa cum îi fusese voia.

Din ziua aceea Lina își schimbă cu desăvîrsire comportarea: deveni indiferentă la tot ce se petrecea în jurul său, evita întîlnirile cu oamenii. Ferecă în suflet, la numai nouăsprezece ani, sinura dragoste a vieții sale. În mîntea ei se instală hohotul. Trecea adesea, ca o fantomă, prin sat — îmbrăcată numai în rochii albe, lungi, cu picioarele goale — minînd porcii și gîstele la pascut, gesticulînd, vorbind nimănui. Alteori străbătea cîmpii și crînguri, flu-turîndu-și îmbrăcămintea imaculată. Cu picioarele singurate de șiere și mărcișii, cu rochia zdrențuită, se întorcea acasă cîntînd, încet și trist. Pe față i se citea același zîmbet împietrit, aceeași privire rătăcită.

Tatăl nu-i mai vorbea niciodată. Starea Linei însă nu-l afectă pe Dragomir; dădea totuși pe seama capriciilor tinereții. Nutrea convingerea că nebunia dragostei era trecătoare, iar Lina va fi iar ca altădată.

Singura lui obsesie rămăsese tot aceea. Se gîndea că într-o zi va muri ei-și va rămîne de izbeliște!

Înserarea viorie de primăvară învăluia satul într-o ceață diafană. Dragomir umbra de coloco, trîntînd minios piciorul de lemn. Turma de porci nu i se întoarse acasă. Sluga trimisă s-o aducă intrase parcă în pămînt.

Bolborosînd vorbe de ocară, porni singur în căutarea ei. Umbra, prin rîni și hățisuri, încercînd să dea de urma animalelor. Le căuță îndelung, dar zadarnic. Treptat întinerul înghii împrejurimile. Vederea slăbi a lui Dragomir nu-l mai ajuta. Atunci renunță, hotărît să se întoarcă acasă.

Orbecînd în beznă, se împiedică și căzu cu fata într-un desău plin de Reusi, cu greu, să se ridice, dar în clipa următoare se dezecălîbră din nou, rostogolindu-se într-o ripă adîncă. N-avu timp nici să mai strige după ajutor; muri după scurt timp departe de oamenii pe care nu i-a iubit niciodată, de fata de a cărei nebunie era vinovat.

Abia după cîteva zile cadavru, pe jumătate decompus, curmă ocuț nevinovat al unor copii. Vestea morții lui Dragomir se răspîndi cu iuteală.

Lina fusese adusă să-și vadă tatăl. Trecu, ușor, pragul apropiindu-se mirată. Zîmbetul trist, împietrit, se stîpne pentru o clipă. Îi privi îndelung, într-o crîspare stranie. Deodată, în încercarea cernită, răsîmînd un ris neînșelăcar, zăduri trupul frîv. Cei de față rămăseră înroziiți. Cîteva bătrîne încercară s-o îndepărteze de sicriu. Risul se curmă. Fata își recăpătă deîndată înfățișarea de mai înainte. Părea că nimic nu se întimplase. Începu să murmure un crîmpei de cîntec numai de ea știut. Nu vărsă nici o lacrimă, nici atunci, nici altădată. De la despărțirea de Tudor nimeni n-a văzut-o plîngînd vreodată. În mîntea-i răvășită era o altă lume; își găsește împăcarea și fericirea dîncolo de întelgerea firească a lucrurilor.

Mai rătăci prin viață, zdrobită de chinuitoarea boală, sfîrșindu-se la patruzeci și cinci de ani, mîreasă de-o viață, cu chipul încă tinăr, împietrit într-un suris dureros.

cleopatra lorințiu

Iarbă în iarbă

Încearcă să-ți închipi zisa aceea. Peale nu va veni, Peale va veni în sîrșit. Din albul pereților vor rădăi muguri, Cesa va fi un crîng infert.

Fi tu fir, iarbă cu iarbă. Verdele va încerca să se searbă. La usa te vor opri numai plai, Veii călca nestîngerit prin mări.

Apoi vei asculta la nesfîșit cîntecale vechi și nu te vei teme de noaptea. Povestea de demult îi vei spune despre iubitele Cavalerului fără-de-moarte.

Între-o zi va încetă o primă mui verde decît de obicei timpul o să se împăpăscă spre lemn, mîntea ei să-și mîrească a țes.

Va fi etic de brețoi și de leme cu mușchi și cu ferigi la gîscie. Cesa te lăre ap, lăre cheia, Mei ocrătoare decît un șurp de femeie.

Vei fi propriul tău prizonier iarbă în iarbă. Verdele cînd va fi terminat să se searbă.

Băiatul de iarbă

Fi tu băiatul de iarbă e atît de ușor nu te otinge nici un covînt oasele nu te mai dor.

O să rid în pămînt tău întunecat, lăptîșor ochii îți vor fi din seminte e atît de ușor.

Viețea se va împlîni într-un ritual cu un nor Mă vei lăsa oricînd să te am să te pîn, să te cobar.

Fi tu băiatul-de-iarbă mîna mea este rece viață cu viață prin narurile noastre se va petrece.

Și nu mai rămîne decît un cîmp inverzit Prizonierul lui să fi, bucuros c-oi greșit.

Cît de greu treci uneori din curvinte-n bîcerea Altă granită, alt tîrim inverzit și cu totul altă durere.

Și nu mai rămîne nimic altceva decît istoric de puterea lui de-a se li irosit.

Gît de greu se trece atunci din tăcere în gînd Înapoi spre ce-a fost socotit într vîrduș și pămînt.

Și nu mai rămîne nimic altceva decît Ca un spațiu de via de unde-ai plecat și venit.

Puncte

În clipa în care deschidem fereastra sintem foarte egali

Orizontul ne aparține la fel

Norii — imaginile aburite de cai.

În clipa în care respirăm dimineața sintem foarte, foarte aproape.

Aerul ne aparține la fel

liniștea lui înrouată de pleoape.

În clipa în care pornim înainte, ne depărtăm cîte puțin pe un drum închis — foarte lung și egal

Apăsător dar divin.

În clipa în care sintem foarte egali două puncte între cer și pămînt

depărtarea se topește ușor — ca un gînd.

florența albu

Poem

Limpede gerul prin care zboară pămîntul: chiciura, scripătul și toate stridentele armoniei: o scuturare de vorbe, poemul.

Dîncolo, fiecare închis în gîboaca lui: de pămînt, de mîreasă, de fier beton, fiecare sufîndu-și în pumni, sîrîndu-se de gîna, de vin, de carne, de dragoste.

— Întăi, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

În timp ce coada pămîntului multicoloră, coboară din cer pînă-n pămînt și pe treptele lipăit, urcă, din pămînt pînă-n cer, echilibratul, cu a floare lăra dogălit masa și arătînd.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

— Înțit, vei spune, sîntulule, înțit, vei spune, chivernisulule, stingînd și aprînzînd la ore fise, lumina.

denisa comănescu

Obsesia biografiei

Dacă cineva mi-ar da părul într-o parte dacă mi-l ridică ușor de pe frunte ca un diamant auriu s-ar ivi erașul acesta cu străzi singuratece și case stingace

ca se năruie la simpla închidere a ușii cu grădini de streștia și lăzi de gunoi unde ecoul copilăriei încă mai șoptește lămiilor putrede

„Mea mater, mea pater, filius vester lupus est”

ca muzica ce sparge timpanul masinilor și fotografiile care ucid privirea bătrînilor cu furturile de orez cu lapte lăsoate prin toate casele

de totul pe moarte, doar, doar le va găsi iubitul ce i-a părăsit fata (dar el nu vine și bătrînul și-a dat duhul degeaba sau chiar dacă vine nu-i pasă,

gîndind că mai tîrziu își va vindea și tatăl său sufletul

pentru cine știe ce afacere dubioasă) cu liliacul din curtea căminului de fete — orbii îi păzesc amnelele flori prea timpurii și presimt

că Gemenii se bălăcesc în Vărsător (E nesănătos, e nesănătos, în curînd vom avea un ospăț)

cu bătrîna cocotășă la care te schimbai cînd striga: O să ajungi și tu ca mine, o să ajungi! (după o săptămîna ai căzut și mult timp ai atîrnat de umbra bătrînei ca o cătușă. Dacă ar mai trăi în căsuța de sub deal, ce de lucruri ar putea să-ți spună!)

cu prietena ce-și purta urînișea ca pe un portmoneu dolidora de arginți (pină și ea te-a părăsit; s-a retras în urechea

unui munte, lângă un flăcău zdravăn, ea mica, firava, pipernicită. Cînd se va întoarce cu cărțile ferecate în metalele pure, mulți

dintre cei rămași vor fi dispărut) cu feciorulnicul paț, paț de tortură (cineva intra pe fereastră

și-ți fura noapțile) unde te zbăteau de parcă un prunc și-ar fi instalat scîncelele în tine și nu știai nici un cîntec de leagăn

cu porumbii din colivia primită cadou la optsprezece ani (în fiecare toamnă ucizi cîte unul și-i citești

măruntăiele poc : moare bunica, poc : moare tatăl, poc : pleacă iubitul,

poc : bei din sticlăuța cu prea puțin neulești, poc, poc...)

Dar nimeni nu-mi ridică părul de pe frunte, nimeni nu mi-l dă ușor într-o parte și orașul acesta unde

„Mea mater, mea pater, filius vester lupus est”

aoida mesajului unui mui e, iar orbii degeaba au prorocit un ospăț (putrezițiunea a fost prea

adînc îngropată în mine ca să ajungă singură la suprafață)

va rămîne pentru todeauna ascuns ca un diamant auriu.

Vise și maci

fereastra unui vagon, un tablou, fotografii, un diapozitiv, e tot atît de simplu să faci un ghem din

șii și să-i andrezezi atmosfera într-un poem. sau o scrisoare care să înceapă neapărat cu :

„Dragul meu, e mult de cînd n-am scris. Poate ploaia, poate uneori lipsești din mine, iar alteori te înșel, poate că între timp m-am și sinucis.”

Astfel vom restabili onoarea biografiei uitată sub scaunul unui tramvai

lîngă un coș cu vise și maci.

daniel turcea

Poveste de iarnă

cerul, prietende-l dar sufletul f

aproape, departe în noaptea veci

Balada nunții

vin vestitorii vin la răscrucă sună din corn, dulce corn toată suflarea

Mirele cheamă lasă-i, mai lasă-i ca-n moarte dorm

iată-i s-adună au daruri multe

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

Acțiobănișii : „Aripi”

radio

Biografia capodoperei

În anul 1717 cincizeci de muzicieni reușiră sub bagheta lui Haendel să interpreteze celebra suită „Muzica apelor”, însoțind floțta regală. Pe atunci, această lucrare ce va deveni celebră avea soarta „muzicii de circumstanță”. Nimic mai odios, spunem noi astăzi, decît a încercarea în forme fixe și încă de circumstanță, mari opere de artă. Și totuși exemplul este edificator pentru felii în care erau priviți marți muzicieni cu aură de geniu. Inegalabilul Bach, Johann Sebastian, oare nu era socotit un excelent, în primul rînd, profesor de muzică? Ce erau socotite „Arta fugii” și „Clavecinul bine temperat”? Lecții de muzică, pe care abia astăzi le apreciem la justa lor valoare de capodoperă.

A devenit un obicei ca întotdeauna, în zilele sărbătorești, să ne desfășurăm mințea și sufletul cu cele mai frumoase lucrări artistice. Privim și ascultăm, în zilele acelea numai lucrări de o frumusețe fără seamăn. În zilele de sărbătoare dorim ca totul să fie frumos în jurul nostru. Muzica în special, cea mai aleasă dintre arte, va fi prezentă în casele noastre sub forma capodoperei.

Zilele acestea primăvara abia a sosit. Peste ninsoarea florilor de cîreș, peste frunza parfumată a liliacului s-a ridicat acea lumină aburoasă, specifică numai anotimpurilor însoțite. Să nu uităm acest început. Și să nu uităm că l-am sărbătorit frumos.

Ioana Diaconescu

plastică

Naturalețe și măiestrie

● Dina Gurău are o naturalețe adolescență*) în modul lipsit de reținere în care așterne culoarea pe pînza. De formație pictor monumentalist, artistă pare a trata cu detașare suprafețele „mai mari” asupra cărora se apleacă plină de cordialitate, conștientă de faptul că în ele trebuie să comprime sensuri limpezi. De aceea voca-bularul ei plastic este simplu și eficient. Pictoria mizează pe efectul optic imediat, degajat fie de socul coloristic al unei imagini de tip realist tradițional (Miraj vîratic) fie de armonia geometric-muzicală a unor imagini abstractizante a căror posibilitate de interpretare este lăsată oarecum la latitudinea privitorului (Germinajie I, Germinajie II, Moment germinativ, etc.). Picturalitatea necontrafăcută, spontaneitatea sint rezultatul transformării fără eforturi a impresiei în culoare. Gravitatea meditației este în acest fel ușor estompată: în loc de a concepe simboluri artișta pare doar a vrea să pună în circulație imagini, așa cum se întîmplă în ciclul de Vaze comunicante și Vaze clepsidre. De aceea pictura Dinei Gurău se constituie mai ales ca un omagiu adus bicuriei de a alcătui imagini. Cu voluptate parcă, pictorița face să vibreze în pînzele sale o sensibilitate nealterată de influențe. În căutarea unui ton personal, pictura Dinei Gurău aspiră spre echilibrul construcției, spre o ordine a compoziției care să aibă o simplitate ce îi frustă și autentică precum lirismul ce îi generează.

● Absolventă de dată destul de recentă a Institutului „N. Grigorescu” (1975) Doina Botez se află la prima expoziție personală. Există o anume coeziune a

viziunii și tematicii tuturor

● În istoria literaturii române contemporane a lui E. Lovinescu (vol. 3, Evoluția poeziei lirice, apărut în 1927), printre publicațiile la care a colaborat Bacovia se indică și Revista Idealistă. Cercetând mai de mult colecția revistei l-am aflat numai pe C. Vaer, fratele poetului, cu câteva schițe. Am mai dat și de un onoarec Clement-Băcu, lucrător după aparență, cu proză realistă.

În cartea Agathe Grigorescu-Bacovia citim că Amurg antic ar fi apărut întâia oară în 1902, în Revista Idealistă. Asta să fie colaborarea?... Amurg antic nu e de găsit, în pagini și oricum e o inexactitate: revista lui Mihail G. Holban a început să apară în martie 1903. Încetat, recent, și de supozitia lui Ion Caracian (Sfârșitul continuu) că ar mai putea exista pagini ale lui Bacovia „necunoscute încă (din diferite motive) până azi”, mi-am reamintit de Clement-Băcu și am reluat cercetarea.

„Schițe din viața lucrătorilor” se spune în subtitlul primei bucuți a lui Clement-Băcu intitulată Figuri. (Revista Idealistă nr. 4 și 5, iunie-iulie 1904). Știm azi, e notoriu, că la București Bacovia trecuse în 1903 pe la cenacul lui Macedonski dar și pe la Th. Neculciu. Clement-Băcu a mai publicat, între anii 1904-1906 (revista însă a apărut până în 1916; colecția e greu accesibilă acum, unele publicații fiind dislocate, după cutremur, încl. apelat nu numai la Biblioteca Academiei, plus atelierul de reparatii, dar și la Biblioteca Centrală Universitară, a Facultății de Filologie ca și la fondul de publicații de pe Doyari al lui Ștefan Pădă), următoarele: Dragostea Anei, în martie 1905; Golanii, octombrie 1905; Impăcare, Bătrina, Doui prieteni, iulie 1906. Să le luăm pe rând.

FIGURI. „Lucrau din răsuferi să mîntuie alături de pe masă. Mai era o oră până în z. (...) Masa de lucru tremura sub apăsarea brațelor lucrătorilor. (...) Și, acum înainte de iarmaroc cînd coșurile trebesc plin cărăte în oraș e muncă grea”. Sintem la o corvorie. Se ride cam mult în această bucată. (Și-n celelalte). „Băeții au ris cu hohot”. „Coscă rise rare” (O fată). „În răzînd BUNA dimineață”. „Bună. Toți izbucniră în ris”. „Nicolea rise ușor. Ea deveni serioasă”. „Băeții au ris cu hohot și cel mare începu”. „Covrigii”. Etc. Simptom bacovian?..

GOLANII. „Golanii! Cine nu-l cunoaște? Tot Bacăul”. Cuprinsul nu e de schiță, e de năvel sau dramolet (autorul pare a o fi subtitlul Schițe, cum fusese preanunțat în revista și în reviz. aproapec în 1905), clișee literare. Sintem într-o cafenea... „cu cești de ceai înainte și cu cărți de joc în mînă”. „Madama, o femeie balcălă”. „E soldat, rîde într-una. Cînd unul clișigă, se apropie de el, îl bate cu mina pe spate, îi dă ușor și iute o palmă și adaugă: „Diseară chef?”.

„Cafeneaua e iluminată cu două lămpi. Madama cu un șort alb, cu părul peptenat și golanii fierbi”.

„Îl spunea Golanul, amintire din timpurile trecute, cînd răsturna huda înfundată cu cheful lui. De la el toți s-au numit golanii”. (Într-un loc se spune, mai apoi: „Golan n-a fost pe aici?” ceea ce ne duce cu gîndul la Golan, spirit aventurier, amintit în cartea Agathe Grigorescu-Bacovia). Madama îl iubise pe Golan, a trăit cu el un an. „El îi răspătea iubirea cu petreceri; ea, cîi era credincioasă, cîi era cinstită. S-a săturat de el și l-a dat afară (...) acum trăia cu mulți”. El încă o mai iubea, înclt e nelipit de cafeana, „se pune într-un colț”, „toți din cafenea rid, el nici nu zîmbește”. Se perindă apoi Văcșutorul (care, pe bani, se retrage cu Madama, în timp ce Golanul e în cafenea), Covrigarul („un tânăr înalt, cu o mustață blondă, fața albă, ochi albaștri”), etc. Mai apoi Corvigarul ne reîntra cu un prunc în brațe și femeia cu părul roșu după el, și popor, ea strîngînd cîi copilul lui, vîndîndu-se apoi cîi ea tot face cite un copil și-l abandonează pe capul urezului bărbat inocent („...ațară jalea vîntului se perdea prin ramurile copacilor duclnd frunzele grămădă în aer”). Madama îl întreabă pe Golan dacă tot o mai iubeste (după ce s-a reîntors cu Văcșutorul), el îi spune: „Netrebnico” și țese din cafenea, toți ceilalți rid. Zile în șir nu ea mai fi văzut la cafenea. Se mai perindă „un bătrîn, totdeauna beat; și-

BACOVIA — Sculptură de Constantin Popovici

nea discursuri, vorbea cu gesturi largi și cu glas tare — era actorul”, acum corvigar, Mitocanul („înalt și gras”), care filozofează (Madamei): „Eu înțeleg că te iubește (...) noi nu trebuie să iubim... Iubirea-i pentru altii — și vînta noastră-i pentru vin și stos”. Aflăm apoi că Golanul e „oștigos”. Actorul: (...) „te-mele nu trebesc iubite”. Golanul a reapărut, cere vin. „Noaptea țîrzi, cînd toată huda înfundată dormea, Actorul și Mitocanul, sub palmurile crîvîțului, conduceau acasă pe Golan beat mort”. Flanșeturul după ei, dormi tot acasă la Golan. „A doua zi cînd s-au sculat l-au găsit pe el mort”.

IMPĂCAREA. Se petrece la o brutărie. După covrigari, brutarii... Bacovia, se știe, a locuit în copilărie în apropierea unei mori. Erau brutării în preajmă, erau și cupitoare de covrigi, unul mai e și acum, peste drum de casa natală a poetului, chiar din pragul casei se vede. Cine e ochi băcșian poate atasta că flăcării cupitoarelor, vîntăria, îi petreceau pe drumetii în toți anii, în trecere pe șoseaua Bacău — Piatra. „Dar numai Bacovia a locuit pe acolo?” De ce nu și Clement-Băcu?... Mai mult nu se poate spune; mai mult spune schița Impăcarea.

BĂTRINA. Să fi fost Bicuța, „care se visa mamă, căci n-a fost niciodată”, „la servante au grand coeur” a lui Clement-Băcu pe cafe-l suspectăm a fi poetul Bacovia?... Sau (dacă e într-adevăr Bacovia), e vorba de afectiunea lui pentru Bicuța. Iată ce ne spune Agatha Grigorescu — Bacovia: (la Bogdănești) „nu se depărta de bunica lui”. „Copilul de pe cerdac, din culcușul moale, cu bunica adormită alături”. „Bătrina” e un pendanț la Bunica (și Bunicul) lui Delavrancea. Am avea un Bacovia nesperat, duos și gingaș prin recepționarea dragostei bătrînei, exuberant și însuși (copii) și „bacovian” totodată! Dacă se va dovedi că Bacovia e și Clement-Băcu.

DOUI PRIETENI. Alta e mahalaua lui Bacovia decit a lui Caragiale. Cam aceleași personaje revin sub altă stare civilă și ușor s-ar putea insela un scenariu din scrierea schițelor (plus, de ex.: Iarmaroc, De Paști și Un vizitator?), toate cu caracter dramatic și convergente ulției înfundate. (A existat la Bacău Strada înfundată). Dar e, Clement-Băcu, Bacovia?... Da, ar putea fi, judecînd mai ales după băiatul care se da în vînt să croșetaze și după mobilurile obsedante: sentimentul iubirii VREM să existe, prietenia o caricatură, crîmă (nicuina din schițe nu se petrece la crîmă, poate fiindcă Bacovia încă nu avea experiența personală a crîmei?...). Teztele ar oferi posibilități pentru o cercetare a surselor risului la Bacovia, ar contribui poate și la tentativa de a mai limpezi apele, și adînci și turburi, ale iubirii — iubita, amorul, draga, ea, etc., niciodată dragostea plină, ca în Bătrina — la Bacovia, cu toate că aceste împereșri nu le solicită iubitorul de Bacovia, dar dacă tot dezbatem la nesfîrșit, iubirea fiind cheta și lăcata, alfa și omega, ca la orice poet și mai

ales ca la el însuși de ce n-am primi să ne îmbogățim și cu această proză prin care străvede Bacovia. Se străvede Bacovia; dar nu puteam încă să fim foarte siguri că el este, n-aceam dovada. Dacă e numai o asemănare? (Nu s-a spus că băcșianii ar fi fost bacovieni?) (Sau că Bacăul era bacovian). Clement e un nume cert, numele mic; nu e un pseudonim. Clement, care se ocupă de viața lucrătorilor. Dar dacă în loc de Clement am citit Clement? Costică, fratele poetului, semna Vaer. Clement... Vaer... Ar fi o ambianță dar la Clement nu m-am gîndit decit după ce în poezia DRAGOSTEA ANEI am aflat dovada mult căutată. L-am aflat într-adevăr pe Clement în această poezie. Terțioveram lectură a poeziei, înclt în genunchi, împreună minele și rădă. Dar n-o mai ruga pe Ana, ruga pe un cine pe care nu-l vezi și totuși este, pe un cine din inima Anei, care revărsa dragostea curată asupra tuturor, ruga pe Dumnezeu”. Ce mai are însă revelator această bucată — și nu ghicim aici o intenție a poetului, o șansă acordată lui și posterității de a se descoperi cîndva autorul scrierilor? — e că, pe parcurs, putem citi, în jurnalul Anei (care se va sinucide) impresiile ei la o seară într-o familie unde a venit să-și vadă subitil: (...) „Viața de calm nu mi-a plăcut niciodată. O lume leneșă, cochetă, cu mișcări greoaie, vorbire ondulată și risete ușoare, care curg prin saloan, și zîmbete care futură silii pe buze. Am ascultat claviurii” etc.

Pe drum e o lume leneșă, cochetă, cu mișcări greoaie, vorbire ondulată și risete ușoare, care curg prin saloan, și zîmbete care futură silii pe buze. Am ascultat claviurii” etc.

Mulțimea toată pare violetă.

Amurg violet a apărut întâia oară în revista ARTA, la 23 februarie 1904, în Dragostea Anei a apărut în Revista Idealistă în martie 1905.

Iată un Bacovia de început de secol, sufletește curat ca lacrima lui, dar bine tăvălit în făina vieții, în prag de 1907. Cele 6 proze azi îi completează opera și ne documentează asupra vieții poetului într-o perioadă puțin cunoscută sau fals cunoscută. Jabuloasa lui ținerete (și asupra familiei, poate), ne dezvăluie totodată fața, inițială a prozei lui. Cît despre travestii, e și el un bun simțitor asupra multiploilor fețe ale eroului liric la Bacovia. Bacovia și-a tăvănit proza din Revista Idealistă, premeditat, cu o foarte bună cunoaștere a lucrurilor, poate un instinct, întîrzierea descoperirii adevărului. N-a vrut-o pentru totdeauna uitată, ignorată; pentru că e de presupus că numai el și nimeni altul a indicat, după 1920 (posibil, dar nu sigur, înainte de a apărea, în 1925, Ateneul cultural, care e omis) lui E. Lovinescu colaborarea la Revista Idealistă.

Prezentarea și selecția: Marcel Marcian

BĂTRINA

a Intrat în casă bătînd din palme, rîzînd și strîgînd: ciuda... În mină avea două undrele și o ață roșie... Bicuța, o bătrînă de șaptezeci de ani, ridicînd capul îl privi încrețînd fruntea... Ea ședea pe pat, cu ochelarii pe nas și împletea un ciorap... Începu să ridă ușor... Lăsă ciorapul, undrelele și ața pe genunchii, și încrucea minelna pept... Sandu se apropie de ea și-i arătă undrelele: — Am găsit Bicuța... — Da... — Ea îl luă din mînă și cu două undrele îl făcu un ochi... Apoi îl sărută ușor pe frunte și-l așeză lîngă ea pe pat. — Ai să vezi cum împletesc eu și ai să împletești și tu... — El rise vesel și răspunde: — Da... Bicuța lucrează înainte, atentă și tăcută; iar Sandu aruncă din cînd în cînd o privire la ciorapul bătrînei, cu mina sa mică, albă îl oprește minele, spune că vrea să vadă, să lucreze un ciorap... — Așa, așa — pronunță el, lung și apăsat, — muncîndu-se să prîndă ața cu cele două undrele...

Bicuța repetă după el încet imitînd întocmai lungimea cuvîntului. — Așa... În curînd Sandu e gînditor — cu fruntea încrețită, cu genele lăsate puțin, ca unul ce cată cine știe ce adevăr științific, e absorbit de lucrarea lui... Lovește undrelele una de alta, întîiu încet încet, apoi mai repede, pînă: — Nah l de abia răsufliă de atîta muncă: ața s-o rupt și s-o înnodat în jurul undrelelor... Bicuța tresări și-l observă: în obrazii lui ard roze, ochii îi sint scînteioși și fruntea-i albă e sub stropi de sudoare... — Ea începu să ridă: — Ce-i Sandule? — De ciuda întîiu nu răspunde, apoi avîrînd totul îi răspunde: — Nu m-ai învățat bine... — Il vine să plîngă... În ochii lui, se cunoaște o ciuda și o părere de rău, după munca ce a cheltuit. Capul îi e greu ca o piatră... și-l lasă deodată în poala Bicuței... Ea îl apucă capul pe la temple cu palmele, îl ridică pînă la gură și-l sărută, tare și apăsat în creștet... — Il sărută, îl sărută și iar îl sărută...

Și Bicuța se visă mamă, căci n-a fost nici odată... Să fie Sandu al ei?... L-ar iubi și nimic mai mult... L-ar iubi? Dar de iubit și acum îl iubește... Cum dar? Gura amenacează nu-i în stare să vorbească ceea ce înima simte... Un dor năvălînd brusc în ea, o făcu să ridice iar capul lui Sandu și să-l sărute... Se rușină parcă și lăsă capul lui în poala ei... lăsă și undrelele și ciorapul și cu îngrijire îl apucă, purtîndu-se ca și cu un maldăr gingaș, îl așeză cu capul pe pernă... Apoi se culcă lîngă el... — Il se păru totuși că-i departe de ea... Și ridică capul și-i întinse brațul sub el... — El închise ochii și încet, încet, ușor adormi... Ea pronunță fără voce: — \$\$\$, \$\$\$... — Se teme că tăcerea din odaie să nu-l deștepte... Apoi își apăsă gura pe fruntea lui, închise ochii și dragostea plină pătruse în inima ei, dragostea închipuită de mamă... și adormi așa dorînd parcă să-l topiască în sărutării...

DOUI PRIETENI

t oți îl numesc, Poloboc. E gras și scurt, fața grasă de nu i se zăresc nici ochii... Prietenu lui cel mai bun este un băet liliu și toți îl numesc Prăjină. Și-s bunii prieteni.

Ulita înfundată și a lor: aici după apă și cor gunoiu, totdeauna împreună... Era o dimineață de vară, în amurg... Poloboc și Prăjină erau întinși pe un tîrnăt. Poloboc pe coasta dreaptă, privi în gol; iar Prăjină pe spate privi în tavan. Poloboc întrebă: — Ce gîndest? — Prăjină rise: — Hi, hi, hi... da tu la ce te gîndești? Poloboc rise și el cu un ris curgător: — Ha, ha, ha... Să la ce? Foci chef? — Cum se întoarce Prăjină brusc pe o coastă și-l lovi pe Poloboc peste pîntece: — Și eu tot la această, hi, hi, hi... — Parole? întrebă Poloboc. — Găsesc... — Unde? — Prăjină se ridică și privi de sus pe Poloboc și rise tare, un ris cu intales: Poloboc izbucni și el într-un ris și răspunde: — Am priceput... Militica? — Păi de ce ești prost? Prăjină se sculă și intră în casă. În curînd reveni fugînd și rîzînd tare... După el Militica: o fată palidă și albă... Scîncia fugind după Prăjină întinzînd minele

să-l prîndă. El se trînti lîngă Poloboc și băgă bonii în buzunar. — Dă-mi bonii? — Ha, ha, ha, nu-i mai am, is la el... — Dă-mi-i tu? — I'am în buzunar și nu țî-i dau... Militica se aruncă asupra lui Poloboc, îi băgă mina în buzunar... El o prinse cu mina de talie și cu gura îi apucă sînul; iar cu cealaltă mînă o ținea de picior. — Te mușc și te bat, dacă nu-mi dai pace. Ea acum scoase mina din buzunar și-l apucă de obraz... — Il scot ochii! — Il mușc sînul! — El lăsă, el îl dădu drumul. Ea se puse lîngă ușă și plîngea ca un copil. Corpul îi tremura ritmic sub scîncirile ei. Prăjină sări în sus. — Hei? zise Poloboc. — Pentru ce îți trebesc banii ăștia? Militica răspunde plîngînd: — Cum pentru ce? Am cîștigat un franc noaptea asta și tu mi-l iei... Așa amant!... — Hei stoi... M-am gîndit la ceva... Ca să nu rămîi păgubăș... ai să bei cu noi... hai? — Da, da, Militica — adăogă Poloboc... Militica privi o clipă pe amîndoi apoi răspunde: — Da așa mai înțeleg și eu... — Vivat! strigă Prăjină și lovi cu putere căciula de pămînt...

Doou desene INEDITE de G. BACOVIA: „Cearteleon” (sus) și „Gura mahalalei” (jos)

IMPĂCAREA

t rei lucrători fac bombe de aluat și o bombă eșită din minele lor e așezată în rînd pe masa de lucru. Sint patru lucrători: unul mai bătrîn are o barbă, rotundă, neagră, dar lăsată în nereglă; trupul îi e puțin incovoivat, foța sbricită și ochii seacăi. Ceilalți trei sint tineri, dîntre care unul de optzeceze ani poate. E frumos ca o fată și praful fin de făină prins pe fața lui îl face și mai frumos.

Alară e noapte adîncă... E un cer încercat cu nouri; un omăt adînc acoperă pămîntul și crîvîțul geme improșcînd zăpada. Lucrătorul bătrîn intrerupse tăcerea. — Da ce? Ai emuțit? — Și rîzînd adăogă: — Nici un cîntec, nici o glumă, nici o poeste l Băeți, băeți, nu semănăți cu cei de altădată, aceia erau lucrători... Mort să fi fost și cîntecelor lor, te treziau, da... Dar cu voi adorm...

Apoi se adresă celui tînăr: — Fețița, cum de taci? — Ceilalți rîseră, el continuă: — Michidută ășta, care mereu îmi spărgea urechile, acuma tace. Nu știu ce are de citeva seri, îmi umbli ca un zăpăcit, nu vorbește cu nimeni. Apoi îl atînsse prietenese cu mina pe umăr, îl lovi de citeva ori și-i spuse: — Nu-ți perde cumpătul. Se făcu din nou tăcere. Și tăcerea asta era parcă făcută, nimănu nu-i venea să cînte. Se auzeau numai pociturile lemnelor în cuptor, loviturile aluatului de masă, scrișul cîntarului care intrerupea tăcerea și-l dădea încă mai mult înțelesul de muncă... Se părea că valuri de muncă se revărsa din bratele lor, care se aruncă, se aruncă, se aruncă; dar e operat în odăia mică, întunecoasă, în mijlocul unei nopți adînci. Un lucrător începu vorba: — Mintim pînă-n zi. Bătrînul îi răspunde: — Da, cred... Te grăbești? Lucrătorul tăcu puțin, apoi reluă: — Da, mă grăbesc... Am treabă, mă duc minele la subțlirca.

Vorbele astea făcură pe bătrîn să ridă cu hohot, pe ceilalți lucrători să adauge dînd din cap și rîzînd: „pungașu dracului”; iar pe fețița

să devie roș-aprins la față, și o clipă privi fin pe lucrător, apoi își relău lucrul înainte. Lucrătorul continuă: — Eu o găseac frumoasă, orice mi-ai spune. Fața alba ca laptele, ochii albaștri, părul blond... Mie îmi place... Ceilalți lucrători îl intrerupse: — Numai tu să-i plăci ei. — Ha, ha, ha... Cum? Dar cine-i? O fată de ciobitor. — Adică voi să spun, reluă ceilalți, poate îi place altul...

— Adică Fețița, reluă lucrătorul zîmbînd... Apoi adăogă rîzînd tare: — Las că-i plac și eu... Fețița tresări, privi pe lucrător drept în față: — Nu fii ticălos! Tăcu.

Lucrătorul îi răspunde pe același ton. Atunci Fețița sări de la masa, cu mina il apucă de cămașă la piept. Părea că băția se începe, dar

bătrînul interveni cu un hohot de ris... — Sintei nebuni? Pentru o mure? ... Ptiu, rușine, de trei ori rușine... Auzi! Pentru o mure... și-i desparții. Lucrătorii certăți loviau cu ciuda aluatul de masă. Fețița începu: — Spui că te iubește, bine, ai să mi-o dove-dești, ea mi-a spus că nici nu te lasă în casă. — Da, reluă celălalt, mine mă duc la ea, ai să vii puțin mai țîrzi după și ai să mă găsești acolo, jucîndu-mă cu ea... Ai să vezi...

În tăcere, numai Fețița mai spunea din cînd în cînd: „nu se poate...” — Și pînă dimineața nu vorbi nimeni altul decit bătrînul, care căuta să acopere cearta lor cu glumele sale...

Fețița plecase cu puțin mai țîrzi decit ceilalți lucrători. Își luase surtucul pe umăr, nu și desuflase nici minecele cămașii. Pe față îi era o fină pubere de făină, își spălase numai minele. Mergea grăbit mușcîndu-și buzele... Înainte de a intra în casa ei se aprî la fe-reastră și privi înăuntru. Ea ședea pe pat, cu minele încrucișate la pept și ridea... Lîngă ea ședea lucrătorul, cu palaria pe-o ureche, cu o țigară în gură, un picior peste altul și cu minele țîndu-și genunchii. Fețița deveni palidă... Ea ridea și el îl povestea ceva... Fețița își trase palaria pe frunte și călcînd ca din înălțimi se apropie de ușă. Își alipi urechea și ascultă. Auzia risete, vorbe... Apoi auzi numele lui, pronunțat în mijlocul unui ris... Brusc deschise ușa și rămase stînd pe pragul ușei... Ea se sculă rîzînd de pe pat, merse în-aintea lui, îi dădu minele și îl întrebă zîmbînd: — Ai venit înainte de a te culca? Fețița se uita la lucrătorul de pe pat, — care scuipea mucl de țigară, zîmbînd ușor sub mustață — apoi se uită la ea... Ea îl întrebă din nou: — Ai venit înainte de a te culca, haiu? — El îi răspunde încet și timid: — Da, am venit să te întreb ceva. Ea îl întrebă serioasă: — Ce? — El la urechea ei: — Mă iubești? — Ea rise ușor și dădu din cap, da... Atunci, fără a se uita la lucrător, ca un copil, plecă lăsînd-o pe ea cu el...